

DOI: <https://doi.org/10.32626/2309-9763.2021-30-54-63>
УДК 37.014.3(480)"1990/2010"

Косенчук Юлія Геннадіївна,

аспірантка кафедри теорії та історії педагогіки Київський
університет імені Бориса Грінченка

Київ, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8069-7375>

Jusialsaeva@ukr.net

СОЦІАЛЬНІ, ЕКОНОМІЧНІ ТА ПОЛІТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ РЕФОРМУВАННЯ ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ У ФІНЛЯНДСЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ (1990–2010-І РР.)

Анотація. У статті висвітлено соціальні, економічні та політичні передумови реформування шкільної освіти в Фінляндській Республіці, що мали вплив на визначення нових траєкторій її розвитку. Досліджено аргументи історичного минулого шкільної освіти, де основними з них виступають суспільно-історичні процеси, які відбувалися в означених хронологічних межах, а саме розбудова ефективної освіти в незалежній державі. Проаналізовано стан дослідженості проблеми у теорії. Розкрито основні аспекти розвитку фінської шкільної освіти у наукових розвідках сучасних українських та зарубіжних дослідників. Наведено тлумачення поняттєвого апарату у філософському та педагогічному контекстах, зокрема, розкрито такі дефініції як: умова, передумова, реформа, що подано через призму різних аспектів. Висвітлено проблеми модернізації та розвитку шкільної освіти, що притаманні нині Фінляндській Республіці. Проаналізовано зміни суспільного, соціально-економічного і політичного характеру, що зумовили реформування шкільної освіти в 1990–2010-х роках. Зазначено, що головним поштовхом до змін було подолання нерівності, здобуття освіти для всіх верств населення. З'ясовано, що соціальні передумови стосувалися того, що освіта розглядалася у руслі соціальних концепцій поступу до рівності та реалізації особистих можливостей кожного; переходу від аграрного до індустріального суспільства та скандинавської соціальної держави; внутрішньої міграції населення з сільських місцевостей у промислові райони; стрімким зрушенням соціальної сфери країни. Економічні передумови характеризувалися індустріалізацією економіки Фінляндії, стандартизацією в освіті та конкурентоспроможністю. Політичні передумови реформування шкільної освіти Фінляндської Республіки полягали у державному регулюванні розвитку освітньої системи, законотворенні в умовах глобалізації та децентралізації освіти.

Ключові слова: реформування; шкільна освіта; Фінляндська Республіка; умови; передумови; соціальні, економічні, політичні передумови, освітні реформи.

1. ВСТУП /INTRODUCTION

Постановка проблеми. Реформування системи шкільної освіти в Україні, розбудова Нової української школи (далі – НУШ) на засадах людиноцентричної філософії навчання, виховання та розвитку особистості на різних етапах її становлення, актуалізує проблему вивчення продуктивних педагогічних практик тих країн, що досягли значні здобутки у цій галузі. Поступ України до набуття повноправного учасника європейського співтовариства у всіх сферах соціального та політичного життя спонукає фахівців освітньої галузі вивчати зарубіжний, зокрема, досвід Фінляндської Республіки щодо реформування шкільної освіти 1990 – 2010-і роки.

З огляду на суспільну значущість пошуку шляхів розбудови, адекватних в умовах цифрової цивілізації моделей шкільної освіти учнів, науковий і практичний інтерес становить поступ змін у Фінляндській Республіці в історичному проміжку, що характеризується якісним зростанням і має визнання світової спільноти. Провідною ідеєю продуктивних зрушень у системі шкільної освіти цієї країни є пріоритет знань як чинника особистого добробуту та вирощування людського капіталу – в суспільному вимірі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Попри значний науковий і практичний інтерес до зростання людино-твірної системи шкільної освіти учнів у Фінляндській Республіці в означених хронологічних межах, нині ця проблематика системно не досліджена. Вивченню окремих аспектів розвитку фінської шкільної освіти присвячені наукові розвідки сучасних українських науковців: «Система оцінювання в школьному образovanні Финляндии» (Бражник М., 2009), «Організаційно-педагогічне забезпечення якості освіти у загальноосвітніх школах Финляндії» (Бутова В., 2018), «Современное школьное образование в Финляндии: национальные реформы в европейском контексте» (Володин Д., 2011), «Особливості освіти іммігрантів у Финляндії у контексті рівності освітніх можливостей» (Загоруйко Л., 2010), «Тенденції розвитку багатомовної освіти школярів у країнах Західної Європи (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.)» (Першукова О., 2016) та ін.

У руслі проблематики дослідження передумов реформування шкільної освіти Финляндської Республіки в 1990–2010 роках інтерес становлять праці: Aho E., Pitkänen K., Sahlberg P. (освітня політика і принципи реформування шкільної освіти у Финляндії), Antikainen A. (охарактеризував скандинавську модель в освіті), Simola H., Tuovinen J.E. (вивчали найкращі світові методики реструктуризації освіти, зокрема, освіти Финляндії), Westbury I., Hansen S-E. (досліджували дослідницькі практики реформ), Välijärvi J. (досліджував узгодженість освітніх реформ, гнучкість та індивідуальні програми у фінській системі).

За результатами теоретичного вивчення з'ясовано: різні проблеми модернізації та розвитку шкільної освіти, що притаманні нині Финляндській Республіці, висвітлені українськими та зарубіжними вченими. Однак соціальні, економічні та політичні передумови реформування шкільної системи освіти в заявлених територіальних і хронологічних межах потребують окремого дослідження.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ/AIM AND TASKS

Метою статті є висвітлення соціальних, економічних та політичних передумов, що зумовили системні зміни в шкільній освіті Фінляндської Республіки у відрізок історії 1990–2010-х років і становитимуть нові історико-педагогічні знання.

Завдання: дослідження впливу соціальних, економічних та політичних передумов на реформування шкільної освіти в Фінляндській Республіці (1990–2010-і рр.).

3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH FINDINGS

Реформа освіти є необхідною умовою для національного розвитку та національної безпеки всіх країн. Сьогодні освіта в розвинених країнах стала засобом позитивних змін, оскільки вона має найпотужніший потенціал – людські ресурси. Історико-педагогічне дослідження реформування шкільної освіти потребує встановлення передумов розвитку явищ і процесів, що є визначальними до якісних і кількісних змін.

Аналіз наукових і довідкових джерел свідчить про те, що проблема сутнісного та змістового аналізу поняття умов, передумов, реформи розглядається вченими через призму різних аспектів.

У тлумачному словнику української мови ми знаходимо визначення «умова» як необхідна обставина, яка робить можливим здійснення, створення, утворення чого-небудь або сприяє чомусь [1, с. 632]. У філософському енциклопедичному словнику «умова» визначається, як зовнішні обставини, які зумовлюють виникнення певного явища, результату цілеспрямованої діяльності [2, с. 207]. Виготський Л. зазначає, що «умова» – це сукупність об'єктивних можливостей змісту навчання, методів, організаційних засобів його здійснення, коли забезпечується успішне вирішення поставленого завдання педагогічного спрямування [3, с. 285].

Отже, у контексті наукової проблеми статті передумови ми розглядаємо як взаємозв'язки і явища, що зумовили цілеспрямовану системну діяльність щодо вдосконалення системи шкільної освіти в територіальних межах Фінляндської Республіки в 1990-і роки. Передумови є об'єктивними та закономірними щодо поступу тих чи інших змін.

Як засвідчують наші наукові розвідки, поняття «реформа» розглядаємо, як вдосконалення, трансформацію, системні зміни в галузі шкільної освіти. У енциклопедичному словнику Павленков Ф. надає пояснення, що реформа є перетворенням, яке вводиться законодавчим шляхом, удосконалення в будь-якій галузі державного або суспільного життя [4, с. 2132]. Ми погоджуємося з тлумаченням названого вище автора. Більш ліберальною вважаємо характеристику, обґрунтовану Бовінім О., а саме: реформа – це перетворення, зміни, перебудова будь-якої сторони суспільного життя (порядків, інститутів, установ), які не знищують основ існуючої соціальної структури [5].

Результати наших досліджень засвідчують, що реформи ґрунтуються на відповідних змінах в освітній політиці. Реформа – це інструмент реалізації освітньої політики, процес політичних, адміністративних, педагогічних та соціальних змін, що передбачає масштабні зміни у всій системі освіти.

Соціальні передумови. Ретроспективний огляд передумов реформування шкільної освіти, що еволюціонувало в 1990-х роках дає підстави систематизувати суттєві особливості в соціально-економічному, політичному розвитку країни після другої світової війни. За результатами підписання мирного договору з Москвою (19 вересня 1944) Фінляндія повинна була передати СРСР чверть своєї території й переселити з них 450 тисяч осіб – майже десять відсотків всього населення Фінляндії [6].

На тлі розбудови й пошуку шляхів реалізації ліберально-демократичних концепцій 20 століття в країнах Західної Європи та Північної Америки, Фінляндія тих років розглядає освіту в руслі соціальних концепцій поступу до рівності та реалізації особистих можливостей кожного [6].

Значний інтерес у контексті проблематики статті становить висвітлення сутнісних особливостей розвитку системи освіти та на ґрунті економічних змін у Фінляндії (1950–1970). Салберг П. охарактеризував три етапи в окресленому вище історичному відрізку часу: трансформація від сільськогосподарської економіки до індустріальної, що сприяла наближенню до рівня освітніх можливостей (1945–1970); впровадження державної загальноосвітньої школи в руслі північноєвропейської моделі загального соціального добробуту, високотехнологічного інноваційного виробництва (1965–1990) [7].

Національна держава спонукала країну до реформи шкільної освіти в руслі цивілізаційних викликів і культурних пріоритетів. Ключовим поняттям було німецьке слово *Bildung*, що в перекладі на фінську мову перекладається як «*sivistys*» або «цивілізація» та «культура». Юган Вільгельм Снелльман, гегелівський філософ і національний філософ Фінляндії, визначив (цивілізацію та культуру), *Bildung* як основу розвитку людства, нації та окремої людини. Його погляди на «безпеку маленької нації ґрунтуються на *Bildung*» [8]. Фінська мрія про майбутнє будувалася на пріоритеті знань і вмінь, а освіту розглядали як фундамент для побудови цього майбутнього [9].

Найбільш масштабними перетвореннями шкільної системи, що розглядаємо в руслі передумов до реформ 1990-х років були зміни в діяльності початкової і середньої освіти, що становили безперервний процес. Упродовж двох десятиліть системою розвитку шкільної освіти керували централізовано. Значущим був соціальний поштовх до децентралізації, що мав місце наприкінці 1980-х років. Залучення соціальних спільнот – експертів, фахівців зумовило збільшення впливу на політиків і урядовців щодо запитів на шкільну освіту дітей і молоді [6].

Економічні передумови. Досліджено, що індустріалізація економіки Фінляндії, зумовила стрімкі зрушення соціальної сфери країни. Характерною була внутрішня міграція населення з сільських місцевостей у промислові райони, що межують зі Швецією. Тому очевидним був тісний взаємозв'язок між економічними та соціальними чинниками щодо зростання необхідності вдосконалення шкільної освіти. У країні зростав попит на добре освічених робітників різних галузей виробництва та культури, охорони

здоров'я, соціального забезпечення, а базова (обов'язкова) школа не відповідала на той час суспільним потребам.

Зв'язок соціальних і політичних передумов. Як зазначає Туовінен загальноосвітня школа, народжена в 1970-х роках для підвищення рівня освіти населення, базується на ідеї рівного доступу до освіти та можливостей для всіх, незалежно від їхнього походження [10]. Законодавство про загальноосвітню школу набуло чинності в 1963 році, а загальноосвітні школи замінили стару шкільну систему по всій країні в період з 1972 до 1979 рік, починаючи спочатку на малонаселеній Півночі і рухаючись поступово на Південь [11].

Виявлено, що до 1970-х років обов'язкова шкільна освіта забезпечувалась у чотирирічній початковій школі. Після її закінчення, учні переходили в трирічну громадянську школу. Після чотирьох років початкової школи частина кожної вікової групи переходила до середньої школи (гімназії), що була розділена на п'ятирічну нижчу середню школу та трирічну старшу середню школу. Таким чином, шкільна система діяла за принципом паралельних шкіл і поділяла людей на три групи. Ця система була визнана недостатньою для індустріалізації та демократизації суспільства як з соціальної, так і з педагогічної точки зору [9].

Політичні передумови реформування шкільної освіти Фінляндської Республіки становили сталість поглядів уряду щодо питань освіти, Закон «Про шкільну систему» (1968 р.) був затверджений державними комітетами після ретельної підготовки, переговорів з учительськими, торговими організаціями, а також – праці та експериментів, проведених регіональними та місцевими органами влади. Відповідно до цього закону початкова школа і середня школа (нижча загальноосвітня школа) були інтегровані для формування єдиної загальноосвітньої школи, а старша середня школа (гімназія) була відокремлена у окрему школу [9].

Економічні, соціальні, політичні передумови реформування шкільної освіти у Фінляндській Республіці становили широке поле. 1970-ті роки були найважливішим періодом трансформації фінської освіти, під час якого було проведено дві важливі реформи. Найбільшою та революційною на той час була всебічна реформа шкіл (1972-1994 рр.), що скасувала дворівневу систему навчання для восьмирічних шкіл. Вперше учні громадських шкіл і гімназій були об'єднанні в дев'ятирічну загальноосвітню школу. Одночасно з реформою загальноосвітньої школи була трансформована освіта вчителів. Реформа педагогічної освіти (Teacher Education Reform, 1973–1979 рр.) скасувала відповідальність навчально-методичних коледжів і міських «педагогічних семінарів» за підготовку вчителів і перенесла її до університетських факультетів освіти, заново створених у рамках реформи [9].

З 1972 по 1994 рік планування та здійснення реформ у загальноосвітніх школах тривало два десятиліття. Напередодні реформ 1970 р. лише 20% населення Фінляндії в середньому закінчували загальну середню освіту. До 1989 року ця кількість подвоїлася. Саме тому Салберг П. виокремлює ключовими передумовами успіху реформ – дотримання принципу рівності; соціальній справедливості та політичній толерантності, компромісах і готовності урядів до досягнення консенсусу; залучення до реформ усіх зацікавлених сторін; спадкоємність законів про освіту і системна урядова підтримка; залучення громадянського суспільства до розроблення планів і їх реалізації [9].

Наприкінці 1980-х шкільна система була децентралізована. Школи стали більш відповідальними за власне управління і мали розробляти власні навчальні програми відповідно до керівних принципів, встановлених Національною радою освіти. Вчителі обирали свої методи, що підвищували їх професійний досвід та статус [12].

Основні цінності та бачення освіти як державної служби залишаються незмінними з 1968 р., але в 1990-х рр. спостерігалася тенденція до шкільних профілів, посилення батьківського вибору, орієнтації на клієнтів та систематичне оцінювання в школі [13].

Проте Simola, H., Rinne, R. & Kivirauma, J. стверджують, що ця тенденція являє собою історичний прорив в управлінні освітою у Фінляндії та інших північних державах соціального забезпечення [14]. Дійсно, період з 1995 р. називають епохою реструктуризації. Однак можна також стверджувати, що фінський підхід до освіти є гнучким і не зменшує загальну мету мінімізації нерівності [15].

Закон «Про вищу школу» (1983 р.) запровадив новий принцип групування, але через фінансові проблеми імплементація закону була відкладена на два роки. Нове законодавство передбачало включення учнів з інвалідністю до обов'язкової освіти. Спеціальна освіта швидко розвивалася, і це розглядалося як один із чинників успіху PISA [16].

Метою реформи загальної освіти було залучення старших загальноосвітніх шкіл до місцевої загальноосвітньої системи та створення гнучкої педагогічної структури для муніципалітетів та шкіл. Викладання кожного навчального предмета чи дисципліни було реорганізовано в низку курсів. Закон 1985 року про середню школу затвердив перерозподіл навчальних годин, і Національна рада освіти прийняла нову основну навчальну програму.

Період планування та реалізації тривав майже два десятиліття, аж до 1992 року. Набір до середньої освіти подвоївся, але реформа не змогла зменшити розрив між загальною освітою та професійною освітою, що було її початковою метою.

Освітня система продовжувала зазнавати важливих організаційних змін. Перехід до бінарної системи вищої освіти був запроваджений в огляді країн ОЕСР у 1981 р. [17]. Однією з головних цілей було підвищення якості, популярності та статусу професійно-технічного навчання. Поділ загальноосвітньої школи на нижчі (1-6) та старші (7-9) класи закінчився у 1999 р. У 2001 р. була створена система безкоштовної дошкільної освіти. Процес її планування розпочався ще в 1960-х роках, а муніципальна система денного догляду була запроваджена в 1970-х роках, але через економічну депресію початку 1990-х років реалізація безкоштовних закладів дошкільної освіти була відкладена до початку 2000 року.

Варто зазначити, що економічні, соціальні та політичні передумови, що склалися у фінському суспільстві цих років вплинули на еволюцію окремих аспектів скандинавської моделі у фінській системі освіти. Наприклад, освіта є безкоштовною, існує багато видів спеціальної освіти; початкова та середня школи забезпечують безкоштовне харчування, а вищі навчальні заклади – субсидії на харчування. [18] Саме тому П. Салберг стверджує, що на початку 90-х років значна частина адміністрації державного сектору пройшла повну децентралізацію, включаючи освітню систему [7].

4. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ / CONCLUSIONS AND PROSPECTS FOR FURTHER RESEARCH

Таким чином, здійснений аналіз передумов, що спричинили розвиток системи шкільної освіти у Фінляндській Республіці в означених хронологічних межах довів їх взаємозалежність. Досліджено аргументи історичного минулого шкільної освіти, де основними з них виступають суспільно-історичні процеси, які відбувалися в означених хронологічних межах, а саме розбудова ефективної освіти в незалежній державі.

Аналіз наукових і довідкових джерел засвідчив, що проблема сутнісного та змістового аналізу поняття «умов», «передумов», «реформи» розглядається вченими через призму різних аспектів та потребує системного дослідження. У контексті наукової проблеми статті «передумови» ми розглядаємо як взаємозв'язки і явища, що зумовили цілеспрямовану системну діяльність щодо вдосконалення системи шкільної освіти в територіальних межах Фінляндської Республіки в 1990-і роки. Передумови є об'єктивними та закономірними щодо поступу тих чи інших змін.

У статті нами визначені пріоритетні передумови: *соціальні* (перехід від аграрного до індустріального суспільства та скандинавської соціальної держави; внутрішня міграція населення з сільських місцевостей у промислові райони; стрімкі зрушення соціальної сфери країни; зростання індустріального робітничого класу), *економічні* (індустріалізація економіки Фінляндії; стандартизація в освіті; конкурентоспроможність) та *політичні* (державне управління освітньої системи; глобалізація; децентралізація освіти) реформування шкільної освіти Фінляндської Республіки.

Отже, соціальні, економічні та політичні передумови зумовили реформування шкільної освіти в історичному поступі Фінляндської Республіки (1990–2010-і рр.)

Проведене дослідження не вичерпує зазначену проблему. **Перспективним** може бути подальше дослідження реформування шкільної освіти Фінляндської Республіки в означених хронологічних межах.

5. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ТРАНСЛІТЕРАЦІЯ / REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Великий тлумачний словник української мови, 2005. Гол. ред. Бусел, В.Т., Київ: Ірпінь: ВТФ «Перун», 1728.
2. *Философский энциклопедический словарь*, 1998. За ред. Губский, Е.Ф., Кораблева, Г.В., Лутченко, В.А., Москва: ИНФА-М, 576.
3. Выготский, Л. С., 1991. *Педагогическая психология*, Москва, 480.
4. Павленков, Ф. Ф., 1910. *Энциклопедический словарь*. 4-е изд. Пересмотр, Санкт-Петербург: Типография Ю. Н. Эрлих, 1555
5. Бовин, А. Е., 1983. *Философский энциклопедический словарь*. Гл.ред.: Ильичев, Л. Ф., Федосеев, П. Н., Ковалев, С. М., Панов, В. Г., Москва: Совет. энцикл., 580-581.
6. Välijärvi, J., 2013. *Finnish school system -coherence, flexibility and individual support in curriculum and pedagogical practices*. In L. Garzik, & J. Gardner (Eds.), Österreich 2050: FIT für die Zukunft (60-70). Wien: Holzhausen.

7. Salhberg, P., 2010. Rethinking accountability in a knowledge society. *Journal of Educational Change*. 11(1), 45-61.
8. Karkhu, E., 1957. On the aesthetic and historical and literary views of JV Snelman in the 40's. 19th century., *Scandinavian collection*, vol. 2; Rein Th.
9. Aho, E., Pitkänen, K. & Sahlberg, P., 2006. *Policy development and reform principles of basic and secondary education in Finland since 1968*. Washington, DC: World Bank, Education WorkingPaper Series 2.
10. Tuovinen, J.E., 2008. Learning the craft of teaching and learning from world's best practice. The Case of Finland. In D. M. McInerney & A. D. Liem (Eds.), *Teaching and Learning: International Best Practice* (pp. 51-77). Charlotte, NC: Information Age Publishing.
11. Schwartz, R.B. and Mehta, D., 2011. Finland: Superb teachers –how to get them, how to use them. in M.S. Tucker (Ed.) *Surpassing Shanghai: An agenda for American education built on the world's leading systems*, 51-75. Cambridge, MA, Harvard Education Press.
12. Westbury, I., Hansen, S-E., Kansanen, P. & Björkvist, O., 2005. «Teacher education for research-based practice in expanded roles: Finland's experience». *Scandinavian Journal of Educational Research*, 49, 475-485.
13. Goodson, I.F., & Lindblad, S. (ed.), 2011. *Professional Knowledge and Educational Restructuring in Europe*. Rotterdam – Boston – Taipei: Sense.
14. Simola, H., Rinne, R. & Kivirauma, J., 2005. Abdication of the Education State or Just Shifting Responsibilities. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 46, (3), 247-264.
15. Antikainen, A., 2006. *In Search of the Nordic Model in Education*. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 50, (3), 229-243.
16. Kivirauma, J. & Ruoho, K., 2007. Excellence through Special Education Lessons from the Finnish School Reform. *International Review of Education*, 53, (3), 283-302.
17. OECD, 1981. *Finland. Reviews of National Policies for Education*, Paris: OECD.
18. Tuijnman, Albert C. & Hellström, Zenia (Ed.), 2001. Curious Minds – Nordic Adult Education Compared, *Nordic Council of Ministers*, Copenhagen.

SOCIAL, ECONOMIC AND POLITICAL BACKGROUND REFORM OF SCHOOL EDUCATION IN THE REPUBLIC OF FINLAND (1990-2010-IES)

Yuliia H. Kosenchuk,

Postgraduate student of Department of Theory and History of Pedagogy

Borys Hrinchenko Kyiv University

Kyiv, Ukraine

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8069-7375>

JusiaSaeva@ukr.net

Abstract. The article highlights the social, economic and political conditions of reforming school education in the Republic of Finland, which had an impact on defining new paths of development. The arguments of the historical past of school education are studied, where the main ones are socio-historical processes that took place within the specified chronological boundaries, namely the development of

effective education in an independent state. The state of research of the problem in theory is analyzed. The main aspects of the development of Finnish school education in the scientific research of modern Ukrainian and foreign researchers are revealed. The interpretation of the conceptual apparatus in the philosophical and pedagogical context is given, in particular, such definitions as condition, precondition, reform are presented, which is presented through the prism of various aspects. The problems of modernization and development of school education, which are inherent in the Republic of Finland today, are highlighted. Changes in the social, socio-economic and political nature that led to the reform of school education in the 1990s and 2010 are analyzed. It is noted that the main impetus for change was to overcome inequality, education for all segments of the population. It was found that the social preconditions were related to the fact that education was considered in line with social concepts of progress towards equality and the realization of personal capabilities of each; the transition from agrarian to industrial society and the Scandinavian welfare state; internal migration of the population from rural areas to industrial areas; rapid shift in the social sphere of the country. The economic preconditions were characterized by the industrialization of the Finnish economy, standardization in education and competitiveness. The political preconditions for reforming school education in the Republic of Finland were state regulation of the development of the education system, legislation in the context of globalization and decentralization of education.

Keywords: reforming; school education; Republic of Finland; conditions; prerequisites; social, economic, political preconditions, educational reforms.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. *Velykyi tlumachnyi slovnyk ukrainskoi movy* [Large explanatory dictionary of the Ukrainian language], 2005. Hol. red. Busel, V.T., Kyiv: Irpin: VTF «Perun», 1728.
2. *Filosofskij enciklopedicheskij slovar* [Philosophical Encyclopedic Dictionary], 1998. Za red. Gubskij, E.F., Korableva, G.V., Lutchenko, V.A., Moskva: INFA-M, 576.
3. Vygotskij, L. S., 1991. *Pedagogicheskaja psihologija* [Pedagogical psychology], Moskva, 480.
4. Pavlenkov, F. F., 1910. *Jenciklopedicheskij slovar* [Encyclopedic Dictionary]. 4-e izd. peresmotr, Sankt-Peterburh: Tipografija Ju. N. Jerlih, 1 555.
5. Bovin, A. E., 1983. *Filosofskij jenciklopedicheskij slovar* [Philosophical Encyclopedic Dictionary]. Gl.red.: Ilichev, L. F., Fedoseev, P. N., Kovalev, S. M., Panov, V. G.. Moskva: Sovet. jencikl., 580 -581.
6. Välijärvi, J., 2013. *Finnish school system -coherence, flexibility and individual support in curriculum and pedagogical practices*. In L. Garzik, & J. Gadner (Eds.), Österreich 2050: FIT für die Zukunft (pp. 60-70), Wien: Holzhausen.
7. Salhberg, P., 2010. Rethinking accountability in a knowledge society. *Journal of Educational Change*, 11(1), 45-61.
8. Karkhu, E., 1957. On the aesthetic and historical and literary views of JV Snelman in the 40's. 19th century., *Scandinavian collection*, 2; Rein Th.

9. Aho, E., Pitkänen, K. & Sahlberg, P., 2006. *Policy development and reform principles of basic and secondary education in Finland since 1968*, Washington, DC: World Bank, Education WorkingPaper Series 2.
10. Tuovinen, J.E., 2008. Learning the craft of teaching and learning from world's best practice. The Case of Finland. In D. M. McInerney & A. D. Liem (Eds.), *Teaching and Learning: International Best Practice* (pp. 51-77), Charlotte, NC: Information Age Publishing.
11. Schwartz, R.B. and Mehta, D., 2011. Finland: Superb teachers –how to get them, how to use them. in M.S. Tucker (Ed.) *Surpassing Shanghai: An agenda for American education built on the world's leading systems*, 51-75, Cambridge, MA, Harvard Education Press.
12. Westbury, I., Hansen, S-E., Kansanen, P. & Björkvist, O., 2005. «Teacher education for research-based practice in expanded roles: Finland's experience». *Scandinavian Journal of Educational Research*, 49, 475-485.
13. Goodson, I.F., & Lindblad, S. (ed.), 2011. *Professional Knowledge and Educational Restructuring in Europe*. Rotterdam – Boston – Taipei: Sense.
14. Simola, H., Rinne, R. & Kivirauma, J., 2005. Abdication of the Education State or Just Shifting Responsibilities. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 46, (3), 247-264.
15. Antikainen, A., 2006. *In Search of the Nordic Model in Education*. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 50, (3), 229-243.
16. Kivirauma, J. & Ruoho, K., 2007. Excellence through Special Education Lessons from the Finnish School Reform. *International Review of Education*, 53, (3), 283-302.
17. OECD, 1981. *Finland. Reviews of National Policies for Education*. Paris: OECD.
18. Tuijnman, Albert C. & Hellström, Zenia (Ed.), 2001. Curious Minds – Nordic Adult Education Compared, *Nordic Council of Ministers*, Copenhagen 2001.

DOI: <https://doi.org/10.32626/2309-9763.2021-30-63-72>
УДК 378:17.022.1“20”

Кучинська Ірина Олексіївна,

доктор педагогічних наук, професор,

завідувач кафедри педагогіки та управління навчальним закладом

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Кам'янець-Подільський, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5025-4920>

kuchynska.iryana@kpnu.edu.ua

ЦІННОСТІ СУЧАСНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ПРІОРИТЕТИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Анотація. У статті висвітлено ключові цінності вищої освіти в умовах сучасного реформування. Підкреслено, що при формуванні ціннісних орієнтацій викладач повинен розуміти: пред'явлення цінностей студенту – реалізується як у спеціально передбачених умовах взаємодії, так і в повсякденному спілкуванні; усвідомлення цінностей – розпочинається зразу ж під час їх пред'явлення і здійснюється поступово, включаючи в себе осягнення змісту ціннісних орієнтацій, дій, а на їх